

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Smluvní pokuta za odstoupení od smlouvy?

Právní teorie i praxe vychází zásadně z názoru, že odstoupení od smlouvy nelze platně sankcionovat smluvní pokutou. Tento názor vychází z následujících premis: Smluvní pokutu lze sjednat pouze pro případ porušení smluvní povinnosti a zároveň odstoupení od smlouvy je výkonem práva a nikoliv porušením smluvní povinnosti. Platí ale tento závěr beze zbytku? Podle nejnovější judikatury Nejvyššího soudu je odpověď záporná.

Proč nelze postihnout odstoupení od smlouvy smluvní pokutou

Smluvní pokuta je v českém právu prozatím upravena paralelně ve dvou právních předpisech, a to v ustanovení § 544 a 545 občanského zákoníku a v ustanovení § 300 až 302 obchodního zákoníku. Základ právní úpravy představuje ustanovení § 544 odst. 1 občanského zákoníku, z něž vyplývá, že smluvní pokuta se sjednává pro případ porušení smluvní povinnosti. A v tom je právě kámen úrazu, protože odstoupením od smlouvy smluvní strana neporušuje svou smluvní povinnost, ale vykonává právo dané jí zákonem či smlouvou.

Judikatura Nejvyššího soudu proto již dříve dospěla k závěru, podle něžž **„ujednání, jehož smyslem je sjednání smluvní pokuty pro případ výkonu práva odstoupení od smlouvy a nikoliv pro případ porušení smluvní povinnosti, je v rozporu s ustanovením § 544 obč. zák., a je tedy, ..., absolutně neplatné podle § 39 obč. zák.“** [1] Judikatura našla svůj odraz i v odborné literatuře, když např. JUDr. Škárová uvádí: *„Za smluvní pokutu nelze považovat např. závazek zaplatit určitou částku v případě odstoupení od smlouvy, neboť odstoupení od smlouvy není porušením povinnosti, nýbrž výkonem práva, vyplývajícím buď ze zákona, nebo založeného smluvně.“* [2] Zdrženlivější byl ve svém názoru JUDr. Čech, když dovodil, že **„citované zásady se ovšem uplatní jen za předpokladu, že straně, která od smlouvy odstoupí, svědčilo zákonem či smlouvou založené právo od smlouvy odstoupit.“** [3]

Co když je ale odstoupení protiprávní

JUDr. Čech opřel svůj výše uvedený názor o starší judikaturu Nejvyššího soudu, v níž se vyskytla zdánlivě nevinná věta: *„Opírá-li se odstoupení od smlouvy o konkrétní právní důvod stanovený objektivním právem, resp. smlouvou, nelze hovořit o porušení smluvní povinnosti ve smyslu § 544 odst. 1 obč. zák.“* [4] Nejvyšší soud zde tedy naznačil cestu pro platné sjednání smluvní pokuty v situaci, kdy smluvní strana poruší smlouvu tím, že se její odstoupení nebude opírat o zákonný či smluvní důvod. **Jak moc reálné ale je, aby smluvní strany dopředu myslely na to, že jedna ze stran od smlouvy odstoupí z jiného než dovoleného důvodu,** a pro tento případ sjednaly smluvní pokutu?

Až v nedávné době Nejvyšší soud takový případ řešil a konečně tak dostal možnost upřesnit, kdy je

odstoupení od smlouvy výkonem práva (který sankcionovat smluvní pokutou nelze) a kdy porušením smluvní povinnosti. V projednávané věci žalovaný jako pořadatel uzavřel se žalobkyní smlouvu o zajištění uměleckého výkonu (koncertu) a **strany mimo jiné sjednaly možnost zániku závazku z této smlouvy v případě onemocnění umělce a v případě "vyšší moci"** (požár, živelní pohroma, zpoždění letadla, kterým se umělec přepravuje), **přičemž s těmito důvody byla spojena výjimka z uplatňování smluvní pokuty za zrušení smlouvy. Při jiném důvodu vedoucím k odstoupení od smlouvy sjednaly strany smluvní pokutu.** Žalovaný však od smlouvy odstoupil z jiného důvodu, a to pro své vlastní onemocnění. Žalobkyně za této situace nárokovala sjednanou smluvní pokutu.

V rozsudku ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1907/2011, k této situaci Nejvyšší soud ČR uzavřel, že **„z daných skutečností vyplývá, že žalovaný neměl právo od smlouvy odstoupovat z důvodu, který uvádí ... Porušil tedy svou povinnost ze smlouvy vytvořit podmínky pro vystoupení umělců, neboť od smlouvy odstoupil neoprávněně a neučinil žádná opatření vedoucí k tomu, aby byla jeho smluvní povinnost realizována ... Sjednání smluvní pokuty pro případ odstoupení od smlouvy v čl. VII smlouvy Nejvyšší soud považuje za zcela korektní zajišťovací prostředek, který plní prevenční funkci.“**

Kam tedy směřuje vývoj

Z aktuální judikatury Nejvyššího soudu tak vyplývá, že **je třeba v každém jednotlivém případě rozlišovat, zda smluvní pokuta sankcionuje dovolené (sjednané) odstoupení od smlouvy, a pak je neplatná, nebo zda postihuje porušení smluvní povinnosti spočívající v neoprávněném odstoupení od smlouvy a navazujícím nedodržení smluvních povinností.**

Na výše uvedené závěry by neměl mít žádný vliv ani nový občanský zákoník, neboť z jeho ustanovení § 2048 vyplývá, že koncept smluvní pokuty, jakožto nástroje postihujícího jedině porušení smluvené povinnosti, se nemění.

Mgr. Michal Vrajík

[Dvořák Hager & Partners, advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Oasis Florenc
Pobřežní 12
186 00 Praha 8

Tel.: +420 255 706 500
Fax: +420 255 706 550
e-mail: praha@dhplegal.com

-
- [1] Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1398/96, publikovaný v časopise Právní rozhledy č. 4/1999, str. 204, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 33 Odo 469/2006, publikovaný na www.nsoud.cz.
- [2] Viz ŠKÁROVÁ, M. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha: C.H.Beck 2009, s. 1606.
- [3] Viz ČECH, P. K určitosti dohody o smluvní pokutě. Právní rádce. 2008, č. 3, s. 15.
- [4] Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 4. 1996, sp. zn. 3 Cdon 1032/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 2/98.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)